

РОЗДІЛ 2. ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ТА ІДЕОЛОГІЯ

Приходько Сергій Миколайович
 Льченко Алла Михайлівна
 Помаз Юлія Володимирівна

Ціннісні аспекти політичної культури українського суспільства

УДК 324(477)
 DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-2.13>

Приходько Сергій Миколайович
 кандидат політичних наук, доцент,
 доцент кафедри гуманітарних
 і соціальних дисциплін
 Полтавського державного
 аграрного університету
 вул. Г. Сковороди, 1/3, Полтава, Україна

Льченко Алла Михайлівна
 кандидат педагогічних наук, доцент,
 доцент кафедри гуманітарних
 і соціальних дисциплін
 Полтавського державного
 аграрного університету
 вул. Г. Сковороди, 1/3, Полтава, Україна

Помаз Юлія Володимирівна
 кандидат історичних наук, доцент,
 доцент кафедри гуманітарних
 і соціальних дисциплін
 Полтавського державного
 аграрного університету
 вул. Г. Сковороди, 1/3, Полтава, Україна

Актуальність тематики статті зумовлена політичними процесами в сучасній Україні та реальними загрозами її суверенітету. В цій ситуації є запровадження принципово нового типу політичної культури з відповідною системою політичних цінностей. Реалізація цього завдання має стати запорукою нашої перемоги і наступної розбудови держави реальної стабільної демократії.

Метою статті є визначення сутності політичних цінностей як структурної складової політичної культури та їхньої специфіки в сучасній Україні.

Основними методами, які були використані в процесі дослідження, є системний, міждисциплінарний і структурно-функціональний методи. Також були застосовані такі загальнонаукові методи пізнання як індукція і дедукція, аналіз і синтез, порівняння й аналогія, узагальнення й абстрагування. Такий підхід спряв більш чіткому визначенню системі політичних цінностей сучасного українського суспільства.

Було визначено, що політична культура є досить важливим показником політичного життя будь-якого суспільства. Без з'ясування її сутності неможливо докладно розкрити зміст політичних процесів. Функціонування політичних інститутів відбувається у певному соціокультурному і психологічному середовищі. Тому аналіз політичного життя, політичних процесів слід робити з урахуванням сукупності соціальних, психологічних, ідеологічних, культурних чинників, які є провідними у певному суспільстві.

Визначена сутність політичної культури свідчить про її важливе призначення, яке вона здійснює через свою достатньо складну структуру. Найбільш важливими серед них є політичні цінності. Саме за допомогою цінностей політичні актори мають змогу чітко усвідомлювати та відстоювати свої інтереси, права, визначати свій статус, формувати свої вимоги до влади, координувати свої зусилля у цьому процесі.

Весь період пострадянської історії Україні характеризувався існуванням неопатрімоніальної політичної системи, побудованої на основі клієнтарно-патронажних відносин із відповідними політичними цінностями. Але внаслідок Революції гідності українська громадськість відчула свою здатність бути активним і повноцінним співучасником творення політики. З 2014 року починає формуватися нова система цінностей, спрямованих на більш активну участь громадян у політичних процесах.

Російська збройна агресія спряв чіткому усвідомленню громадянами України потреби реалізації цінностей суспільного консенсусу та соціальної довіри.

Ключові слова: політична культура, політичні цінності, неопатрімоніалізм, політична активність, суспільний консенсус, соціальна довіра, збройна агресія.

Вступ. Політична культура є досить важливою характеристикою політичного життя будь-якого суспільства. Без з'ясування її сутності неможливо докладно розкрити зміст політичних процесів. Вона сприяє реалізації суспільних інтересів, цінностей через політичну діяльність та систему політичних структур, впливаючи при цьому на спрямування політичних процесів. На цій підставі вона впорядковує форми політичної життєдіяльності суспільства, формує його нові потреби, цілі та перспективи. Головною визначальною складовою політичної культури є політичні цінності. Вони формують певний ідеал, мрію про оптимальний соціально-політичний устрій, визначають мотивацію, обґрунтування поведінки людей. Саме ціннісний аспект політичної культури є найбільш суттєвим для з'ясування сутності політичних процесів у певній країні.

Мета статті – визначення сутності політичних цінностей як структурної складової політичної культури та їхньої специфіки в сучасній Україні.

Завдання – зробити аналіз процесів становлення та еволюції політичної культури та системи політичних цінностей у пострадянській Україні, з'ясувати особливості політичних цінностей українського суспільства в сучасних умовах.

Методи. В основі дослідження лежать системний, міждисциплінарний і структурно-функціональний методи, використання яких дало змогу реалізувати поставлену мету. Також були застосовані такі загальнонаукові методи пізнання як індукція і дедукція, аналіз і синтез, порівняння й аналогія, узагальнення й абстрагування. Такий підхід спряв більш чіткому визначенню системі політичних цінностей сучасного українського суспільства.

Результати. Політичні процеси відбуваються не лише на основі формальних політичних інститутів і норм. Їх функціонування відбувається у певному соціокультурному середовищі. Тобто, політику доцільно розглядати не як абстрактне явище, а з урахуванням комплексу соціальних, психологічних, ідеологічних, чинників, які є провідними у певному суспільстві. В сукупності вони утворюють «визначальний і ключовий аспект реалізації сучасного вектора розвитку суспільства – політико-культурний [4, с. 304]. Саме він у найбільш концентрованій формі визначає змістовну політичних процесів. І його значення актуалізується особливо у часи суспільних трансформацій, на етапах, коли визначається подальша доля нації. Події політичного життя України останніх років підтверджують таку характеристику.

Роль політико-культурного фактора базується на такій важливій категорії політології як **«політична культура»**. Насамперед політична культура є частиною загальної культури як складної системи буття, історично набутого досвіду на основі певної системи цінностей і норм усередині соціуму для його збереження та гармонізації співжиття [4, с. 305]. Вона складається з укорінених у свідомості народу стійких ціннісних орієнтацій, настанов, уявлень щодо сфери політики, зумовлених сталими традиціями, звичаями, досвідом, що передаються з покоління в покоління. Уся ця структура, у свою чергу, відтворюється в політичному житті. При цьому політична культура виступає не просто характеристикою політичного життя суспільства, а й відображає рівень його організації та функціонування. Вона виявляється не тільки в духовних принципах, а й в опрідечених організаційних і процесуальних формах суспільної життєдіяльності.

Політична культура є досить складним і багатоаспектним поняттям як з теоретичної, так і практичної точок зору. І тому її визначення варто робити з урахуванням різних підходів. Отже, політична культура – це частина загальної культури, що формується і виявляється в процесі політичного життя; історично і соціально зумовлений продукт політичної життєдіяльності людей, їхньої політичної творчості; система історично сформованих політичних традицій, цінностей, настанов, зразків політичної поведінки, що забезпечує відтворення політичної життєдіяльності на основі спадкоємності [9, с.263]. Іншим важливим аспектом визначення політичної культури є те що вона, як сукупність зазначених структурних складових «транслюється від покоління до покоління і має при цьому істотний трансформаційний потенціал» [10, с. 204].

Визначена сутність політичної культури свідчить про її важливе призначення, яке вона здійснює через свою достатньо складну структуру. Вона представляє собою не просту механічну сукуп-

ність роз'єднаних статичних елементів, а насамперед таких, що взаємодіють між собою і перебувають у постійному русі, реагуючи на зовнішні зміни. Кожен з елементів має своє функціональне призначення. Найбільш важливими серед них, на думку авторів, є політичні цінності. Саме за допомогою цінностей політичні актори мають змогу чітко усвідомлювати та відстоювати свої інтереси, права, визначати свій статус, формулювати свої вимоги до влади, координувати свої зусилля у цьому процесі. Цінності створюють основу для формування оціночного ставлення щодо сфери політики загалом та її окремих інститутів. Їх доцільно схарактеризувати як «складну інтегративну мотиваційно-смыслову структуру особистості, що характеризує її цілісність і спрямованість та відбивається в ставленні до світу, до суспільно-політичних процесів і явищ, до інших людей, до самої себе» [4, с. 311]. Призначення політичних цінностей є досить важливим. Вони формулюють певний ідеал, мрію про оптимальний соціально-політичний устрій, визначають мотивацію, обґрунтування поведінки людей і, зрештою, часто складають основу для формування ідеології політичних об'єднань. Цінності формують керівні принципи політичних дій, політичні норми та ідеали, забезпечуючи єдність і взаємодію політичних інститутів, а також цілісність усєї політичної системи.

Політичні цінності як важливий смислоутворюючий компонент політичної культури часто зумовлюють напрями розвитку політичних процесів. Цінності «визначають вектор майбутніх змін політичної культури суспільства. Розвиток суспільства в процесі демократизації політичної культури передбачає зміну системи цінностей, яка і є тим лакмусовим папірцем, що демонструє рівень демократизації» [14, с. 43]. Тобто, на їх основі можна прогнозувати подальший розвиток політичних подій. Адже цінності значною мірою визначають поведінку різних політичних акторів.

Політичні цінності відіграють надзвичайно важливу роль у політичній культурі українського суспільства. Надзвичайно інтенсивна динаміка політичного життя України останніх років підтвердила роль цінностей як вагомого фактора регулювання політичних процесів. Ну а нинішні події остаточно засвідчили цю точку зору.

Певною точкою відліку процесу формування нової системи цінностей стала Революція гідності 2013-2014 рр. Українська громадськість відчула свою здатність бути активним і повноцінним співучасником творення політики. Але цьому передували певні події. Слід констатувати факт, що вся пострадянська політична історія України була достатньо суперечливою. На відміну від країн Центральної та Східної Європи, де цілі демократизації були загалом реалізовані, тобто, побудована стабільна демократія, (за виключенням Угорщини),

в нашій країні процеси трансформацій набули дещо іншого змісту. Сформовану (на певному етапі) політичну систему можна назвати конкуруючою олігархією. Така її характеристика відображає суто політичний зміст, зокрема, рівень політичної конкуренції та політичної участі. Якщо оцінювати її у ширшому контексті, включаючи принципи державної політики в різних сферах, то вона відповідала неопатрімоніальному типу, зрозуміло, з пострадянською специфікою.

Навіть політичну систему, створену у 2014 р досить проблематично назвати стабільною демократією. Звичайно, вона набула більш демократичних рис. В країні, хоч і повільно, але йшла розбудова громадянського суспільства. Масово розгортався волонтерський рух. Але загалом система більшою мірою підпадала під ознаки неопатрімоніалізму з відповідним типом політичної культури і набором цінностей. Класичними ознаками неопатрімоніалізму дослідники вважають такі. «По-перше, він орієнтований не на виробництво «загального блага», а на корисливі практики рентоотримання і «захоплення держави». По-друге, ключову роль у ньому відіграють клієнтарно-патронажні зв'язки, за яких «місце під сонцем» визначається ступенем близькості до «патрону» і обсягом наявних ресурсів» [5].

Уоловною смислоутворюючим компонентом неопатрімоніалізму в структурному та ціннісному розуміннях дослідники визначають систему «клієнтально-патронажних відносин, тобто відносин, що ґрунтуються на асиметричному обміні ресурсів «патрона» на лояльність і підтримку (в тому числі – електоральну) з боку «клієнтів» – конститuentів того чи іншого політичного актора» [1, с. 44]. Така форма відповідає підданському типу політичної культури (за класифікацією Габріеля Алмонда і Сіднея Верби). «Суб'єкт такої системи (підданий) усвідомлює існування урядової влади і чуттєво орієнтований на неї. Але ставлення до системи взагалі і до влади в основі своїй пасивне, це обмежена форма знання і участі» [2, с. 598]. Цей тип характеризується усуненням громадян від політики як її самостійних суб'єктів. Участь у політиці допускається лише у межах, визначених владними інститутами.

Цінності як складова такого типу політичної культури є відповідними і відображають саме клієнтально-патронажні принципи суспільних відносин. «У найбільш загальній формі клієнтелізм можна визначити, як відносини особистої залежності, що виростають з асиметричного взаємообміну послугами та статусними позиціями між сторонами, кожна з яких має нерівні ресурси. Патрон захищає своїх клієнтів, натомість останні надають йому всілякі послуги. Економічні та владні ресурси першого обмінюються на (політичну та електоральну) лояльність других». Влада представляє собою своєрідну приватну власність її носіїв, «які прива-

тизують різноманітні суспільні функції та інститути, роблячи їх джерелом власних приватних доходів» [13, с. 14].

На думку авторів, вказані ознаки класичного неопатрімоніалізму, не в повній мірі відповідають українським реаліям. Громадськість ставиться до влади загалом з раціональних позицій. Відверта лояльність також відсутня. Критика різних інститутів влади є досить поширеним явищем. Хоча окремі явища клієнтально-патронажних відносин все таки присутні. Особливо на місцевому рівні, коли виборці голосують за того кандидата, який надав їм певні блага, навіть не ознайомлячись з його програмою. Окремі елементи такого підходу помітні і на парламентських виборах, коли певна частина виборців виступають за активне державне регулювання в економіці та покладання на державу відповідальності за добробут усіх громадян. Їхня ж орієнтація на російсько-радянський проект означає також очікування від держави на отримання певних благ в обмін на виборчі голоси [7, с. 14]. Також передвиборча конкуренція партій являє собою не змагання програм, прагнення мати доступ до різноманітних ресурсів шляхом конвертації владних повноважень.

Але останнім часом варто відзначити суттєві зміни у ціннісній складовій політичної культури українського суспільства. Вона все більше набуває ознак громадянського та активістського типів (за Г. Алмондом). Процес розбудови громадянського суспільства, починаючи з 2014 р. загалом стає незворотним. І найбільш важливого значення набувають саме цінності.

Серед основних цінностей, які мають остаточно закріпити систему стабільної демократії, слід відзначити такі. 1. **Соціальна довіра.** У суспільстві, де люди довіряють один одному і не бояться взаємодіяти з незнайомими людьми, збільшується ефективність виробництва. Довіра в такому випадку виступає гарантією того, що угода не буде зірвана, «друга сторона» виконає взяті на себе зобов'язання. 2. **Індивідуалізм** і відчуття контролю над власним життям. Переконаність у тому, що будь-якого роду індивідуальні зусилля будуть виправдані і окупляться. Коли індивід переконаний, що здатний домогтися успіху, спираючись на свої усвідомлені рішення і дії, він мотивований старанно працювати, інвестувати у власне майбутнє, впроваджувати інновації. І, навпаки, якщо успіх розглядається як щось виключно залежне від зовнішніх і неконтрольованих факторів, індивід буде пасивний і апатичний. 3. **Громадянська і політична активність.** Участь у політичному і громадському житті в місцевих громадах дозволяє індивіду не просто відчувати себе «потрібним», а й виробляє відчуття «спільної справи». 4. **Постматеріалізм.** Саме постматеріалізм формує необхідність створювати інститути,

що дозволяють реалізовувати свободу вибору, самостійно діяти в приватному та суспільному житті. Пріоритет посматеріалізму становить не фізична і економічна безпека, а цінності самореалізації і якості життя [5].

Із зазначених цінностей в сучасній Україні у повному обсязі впроваджується та, що пов'язана з розвитком громадянської і політичної активності. На жаль, відсутність суспільного консенсусу стосовно хоча б основоположних цінностей не дає змогу реалізувати цінність соціальної довіри. Такий стан не сприяє стабілізації демократії. «Ціннісна суперечливість, невизначеність – дестабілізує систему, дезорієнтує суспільні прагнення, позбавляє основ життєве планування, його спрямованість» [4, 309].

Але на цьому процесі вагомим чином позначилася збройна агресія Російської Федерації, яка створила в Україні принципово нову політичну реальність. У свідомості українців відбулися суттєві зміни, які зрештою вплинули на трансформацію ціннісної парадигми. Суспільство усвідомило нагальну потребу суспільного консенсусу і соціальної довіри як важливих запорук перемоги. А перемога, у свою чергу стане передумовою вже нової країни з демократичним типом політичної системи, політичної культури з відповідним набором політичних цінностей.

Висновки. Пострадянський період історії України характеризувався створенням політичної системи конкуруючої олігархії непатримоніального типу, побудованої на основі клієнтально-патронажних відносин, яка характеризується особистою залежністю, що базується на асиметричному взаємообміні послугами та статусними позиціями між сторонами, кожна з яких має нерівні ресурси. Патрон захищає своїх клієнтів, натомість останні надають йому всілякі послуги.

Але, починаючи з 2014 р. відбувається активізація розбудови громадянського суспільства. Українське суспільство відчуло свою здатність бути активним і повноцінним співучасником творення політики. Тому більшого значення набувають цінності, характерні для активістського та громадянського типів політичної культури. Зокрема, це стосується зростання рівня громадянської та політичної активності, як інструменту реалізації прав та інтересів. На жаль цінності, пов'язані із суспільним консенсусом і соціальною довірою, залишилися невпровадженими.

Ситуація різко змінилася внаслідок збройної агресії Росії. Громадяни остаточно позбавилися ілюзій щодо неї як можливого партнера, зокрема, у контексті реалізації її політичних цінностей. Також настало чітке усвідомлення втілення принципів суспільного консенсусу і соціальної довіри, які мають стати запорукою перемоги та остаточної побудови стабільної демократії в Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Авксентьев О. Л. Деякі особливості неопатримоніальних політичних комунікацій. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна, серія «Питання політології»*, вип. 37, 2020. С. 41-46.
2. Алмонд Г. Верба С. Гражданская культура. Политические установки и демократия пяти наций / Антология мировой политической мысли в 5 томах. Т.2 Зарубежная политическая мысль XX века. Москва: Мысль, 1997. С. 592-610.
3. Бакланова Н. М., Букач В. М. Категорія «політичної культури» в науковому та публічному дискурсах. *Politicus. Науковий журнал*. 2022. № 1. С. 94-102.
4. Зміни політичних режимів і перспективи зміцнення демократії в Україні: монографія / авт. кол.: Г. І. Зеленько (керівник, наук. ред.), Т. А. Бевз, С. Г. Брехаря, М. С. Кармазіна, В. О. Ковалевський, О. Ю. Кондратенко, Н. В. Кононенко, Т. М. Ляшенко, О. М. Майборода, Ю. Ж. Шайгородський. Київ: ІПіЕнд ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2021. 416 с.
5. Кисельова В., Українець О. Цінності – ключ до політичної модернізації України. Аналітичний центр «Обсерваторія демократії». URL: <https://od.org.ua/uk/ценности-ключ-к-политической-модерни/>
6. Нагорна Л. Політична культура і культура політики: етнічні аспекти. *Політичний менеджмент*. 2009. № 6. С. 14-24.
7. Партійна система України після 2019 року: особливості та перспективи розвитку. Київ: Центр Разумкова. 2020. 104 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_part_sistem.pdf
8. Політичний процес у незалежній Україні: підсумки і проблеми. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2021. 704 с.
9. Політологічний енциклопедичний словник / За ред. Ю. Шемшученка, В. Бабкіна. Київ: Генеза, 1997. 400 с.
10. Поліщук І. О. Поняття та структура політичної культури. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна, серія «Питання політології»*. 2009. № 861. С.202-210.
11. Попов А., Зуева Л. Ценности в политике. *Вестник Московского университета. Серия 12. Политические науки*. 2000. № 1. С. 3-12.
12. Рудакевич О. Політична культура національних спільнот: теорія та методологія дослідження: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2013. 352 с.
13. Фисун А. Постсоветские неопатримониальные режимы: генезис, особенности, типология. *Отечественные записки*. 2007. Том 39 № 6. С. 8-28.
14. Щербакова Ю. Цінності об'єднаної Європи: монографія. Київ: ВЦ «Академія», 2014. 208 с.

REFERENCES:

1. Avksentiev O. L. (2020). Deiyaki osoblyvosti neopatrymonialnykh politychnykh komunikatsii. *Visnyk KhNU imeni V. N. Karazina, seriia «Pytannia politolohii»*, is. 37, pp. 41-46. [in Ukrainian]
2. Almond G. Verba S. (1997). *Grazhdanskaia kultura. Polytycheskye ustanovky y demokratyia piaty natsyi / Antologiya mirovoi politicheskoi mysl i v 5 tomakh. Vol.2 Zarubezhnaia politicheskaiia mysl XX veka*. Moskva: Mysl, p. 592-610. [in Russian]
3. Baklanova N. M., Bukach V. M. (2022). *Katehoriia «politychnoi kulturey» v naukovomu ta*

publichnomu dyskursakh. Politicus. Naukovyi zhurnal, № 1, pp. 94-102. [in Ukrainian]

4. Zminy politychnykh rezhymiv i perspektyvy zmitsnennia demokratii v Ukraini: monohrafiia (2021) / avt. kol.: H. I. Zelenko (kerivnyk, nauk. red.), T. A. Bevz, S. H. Brekharia, M. S. Karmazina, V. O. Kovalevskiy, O. Yu. Kondratenko, N. V. Kononenko, T. M. Liashenko, O. M. Maiboroda, Yu. Zh. Shaihorodskiy. Kyiv: IPIEnD im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy. 416 p. [in Ukrainian]

5. Kyseliova V., Ukrainets O. Tsinnosti – kluch do politychnoi modernizatsii Ukrainy. Analitychnyi tsentr «Observatoriia demokratii». URL: <https://od.org.ua/uk/tsennosti-kluch-k-polytycheskoi-modernyi/> [in Ukrainian]

6. Nahorna L. (2009). Politychna kultura i kultura polityky: etnichni aspekty. Politychnyi menedzhment, No 6, pp. 14-24. [in Ukrainian]

7. Partiina systema Ukrainy pislia 2019 roku: osoblyvosti ta perspektyvy rozvytku (2020). Kyiv: Tsentr Razumkova. 104 p. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_part_sistem.pdf [in Ukrainian]

8. Politychnyi protses u nezalezhnii Ukraini: pidsumky i problemy (2021). Kyiv: Instytut politychnykh

i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy, 704 p. [in Ukrainian]

9. Politolohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk (1997) / Za red. Yu. Shemshuchenka, V. Babkina. Kyiv: Heneza, 400 p. [in Ukrainian]

10. Polishchuk I. O. Poniattia ta struktura politychnoi kultury (2009). Visnyk KhNU imeni V. N. Karazina, seriia «Pytannia politolohii», No 861, pp.202-210. [in Ukrainian]

11. Popov A., Zueva L. Tsennosti v polytyke (2000). Vestnyk Moskovskoho unyversyteta. Seryia 12. Polytycheskye nauky, No 1, pp. 3-12. [in Russian]

12. Rudakevych O. Politychna kultura natsionalnykh spilnot: teoriia ta metodolohiia doslidzhennia: monohrafiia (2013). Ternopil: TNEU, 352 p. [in Ukrainian]

13. Fysun A. Postsovetskie neopatrimonialnye rezhimy: genezis, osobennosti, tipologiia (2007). Otechestvennye zapiski, vol. 39, No 6, pp. 8-28. [in Russian]

14. Shcherbakova Yu. Tsinnosti obiednanoi Yevropy: monohrafiia (2014). Kyiv: VTs «Akademiiia», 208 p. [in Ukrainian]

Value aspects of the political culture of Ukrainian society

Prykhodko Serhii Mykolaiovych

Ph.D., Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Humanities and Social Disciplines
Poltava State Agrarian University
G. Skovorody str., 1/3, Poltava, Ukraine

Ilchenko Alla Mykhailivna

Ph.D., Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Humanities and Social Disciplines
Poltava State Agrarian University
G. Skovorody str., 1/3, Poltava, Ukraine

Pomaz Yuliya Volodymyrivna

Ph.D., Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Humanities and Social Disciplines
Poltava State Agrarian University
G. Skovorody str., 1/3, Poltava, Ukraine

The actuality of the subject of the article is due to the political processes in modern Ukraine and the real threats to its sovereignty. In this situation, there is the introduction of a fundamentally new type of political culture with an appropriate system of political values. The realization of this task must be the key to our victory and the subsequent development of a state of real stable democracy.

The aim of the article is to determine the essence of political values as a structural component of political culture and their specifics in modern Ukraine.

The main methods used in the study are systemic, interdisciplinary and structural-functional methods. General scientific methods of cognition such as induction and deduction, analysis and synthesis, comparison and analogy, generalization and abstraction were also used. This approach led to a clearer definition of the system of political values of modern Ukrainian society. It was determined that political culture is a very important indicator of the political life of any society. Without clarifying its essence, it is impossible to reveal in detail the content of political processes. The functioning of political institutions takes place in a certain socio-cultural and psychological environment. Therefore, the analysis of political life, political processes should be done taking into account a set of social, psychological, ideological, cultural factors that are leading in a given society.

The defined essence of political culture testifies to its important purpose, which it carries out through its rather complex structure. The most important of these are political values. It is with the help of values that political actors have the opportunity to clearly understand and defend their interests, rights, determine their status, formulate their demands to power, coordinate their efforts in this process.

The whole period of post-Soviet history of Ukraine was characterized by the existence of a neo-patrimonial political system, built on the basis of client-patronage relations with relevant political values. But as a result of the Revolution of Dignity, the Ukrainian public felt its ability to be an active and full participant in policy-making. Since 2014, a new system of values aimed at more active participation of citizens in political processes has been formed. Russian military aggression has contributed to a clear awareness of Ukrainian citizens of the need to realize the values of public consensus and social trust.

Key words: political culture, political values, neopatrimonialism, political activity, social consensus, social trust, military aggression.